

הלוקח עובר פרתו פרק שני בכורות

יח.

עין משפט
ג'ר מצוה

בט א מ"י פ"ט מהל' רמ"א
הל"מ:
ג ב מ"י פ"ט מהל' בכורות
הל' א פ"ט ע"ד י"ד מ'
ש"ט פ"ט א:

רבינו גרשום

סבר לה כר' יוסי. ואמרי
לרבא לא דרשינן דתנא קמא
סבר א' אפשר לצמצם והויין
שתייהן רחוקות כדאמרן
בתנאי: והוינן כר' יוחנן
קמא א' אי אפשר לצמצם
אם כן לא מצינו אלא הוויין
חדא קרובה: יביאו עגלה
אחת בשותפות ויתנו. אם
אני הקרובה תבא העגלה
עלי ואם בתרתי הקרובה
תבא עליה: מאי הוי עליה.
לרבנן אפשר וא' אפשר:
קמא ב' ש"מ א' אפשר לצמצם
אשר ומשום הכי יביאו
אחת ויתנו כדאמרן: אמר
ר' חייא משמיה דר' יוחנן
בשמינין דאמר ר' עקיבא
היינו שיטתו איזה הוא
הבחושי מן האחד ויטול
הבחושי הכושב בלבד: א"ל
ר' חייא לר' יוחנן. בשעה
שלמד זה הלכה ממנו:
והוא אגון משמנין תנן.
דמשמע שיהלוק העלוי
בשהו: כפיייתא. תמריס
רביס: מסיפא. מדוקיא
רביסא: מביציא מחבירו ע"ה
דאי ס"ד משמנין ביניהן
להלוק הכל בשהו ביספא
נמי ליפלגו בשהו: אלא
מאי משמנין. שכן היא
ביניהן. כלומר דסברא ליה
לר' עקיבא דאי הוה על
החחונה דרשינן כחוש
והשומן שחברו מוטב מזה
הוא ביניהן ואמר לו ישראל
איינו ראייה דהאי בכור
שוקול ואי לא לית לך
תו מריד: מ"ט דר' מאיר.
דמחייב במתנות. א' לר'
עקיבא לא צריך למיבעי
מ"ט מחייב משום דכיון
דביצורין ליה ריעיה ופסתאב
דאי דינו שיהא חייב
במתנות הואיל ואסתאב
ליה אלא לר' מאיר דלא
מצינן ליה ליסתאב אמאי
מחייב במתנות הא אמרי
ש' לו דין בכור עליו:
אמר ר' יוחנן הואיל וכהן
בעליו מב' צדדין כו'.
ומשום הכי אמרי לא סתאב
חייב במתנות. ואי ספריס
דכתיב בהו מ"ט דר' עקיבא
למחייב נמי ליסתאב הואיל
וכא עליו כהן כו': עשו
את שאינו זוכה בו כהן
שהוא בדי ישראל שפטור
מן המתנות כיוכה באותו
שהוא ביד כהן שפטור
ואע"ג דלא זכא ביה באידין
שויה רבנן כמאן דזכא ביה
וחשוב כמו שמכור לישראל
בכור במימור בשביל זה
שחבו בו כהן לצמצם נמצא
שחליפין דארתו של ישראל
הוא ביד כהן ומכר לו
הכל הגוף והמתנות הילכך
פוטרי ר' יוסי: הכל מודים
בספק בכור שאין חליפין
ביד כהן. כגון ספק זכר
ונקבה דאין כאן לכהן כלום
ואמר רבי חייב במתנות:
מהו דתימא טעמא דר'
יוסי. לאו משום חליפין
אלא משום דאי מחייבת
ליה במתנות סבר חולין

לנמצא אותו שקדם הוי עשירי אפי' ישמקו צו והוה ליה כאליו קרא
לעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי דאין אחד עשר קדוש שלא נעקר
שם עשירי ממנו וכן צההיא דסוף פ"ג דחולין (דף נה:) דתחת אמו
פרט ליתום דאוקימנא צוה פירש ליתמה וזה פירש לחיים וכן צפרק
צהמה המקשה (חולין דף ע.) גבי הא
דבעי רבא הלכו מצדדים אחד הרוב
יש לדמות ההיא דלקמן צפרק
תנא (דף פ:) דאפילו סבר אי אפשר
לנמצא שיהו דאין יכול להכיר אי זה
קדם משום לחצורו ומכיון לקרות
שניהם עשירי וצבת אחת קראם לא
דמי לקרא לעשירי עשירי ואח"כ
לאחד עשר עשירי וצמנון דקאמר
התם דכל צבת אחת תריוויה קדשי
לאו ממש צבת אחת צמנוס אלא
דפרשנין ומיהו קשה דנערוצין
פרק מי שהוציאו (דף ג.) ופ"ג
דקדושין (דף נה.) פריך מהא
דילאו שנים נעשירי לרבה דלמר
כל שאינו צוה אחד זה אפי' צבת
אחת אינו ומשמע דקשה ליה דהוה
לן למימר דכיון דצוה אחד זה אין
י"ו האחרון קדוש צבת אחת לא יהא
קדוש זה לא ולא זה כמו מקדש אשה
ואחותה היחיד יכול להיות זה י"ו דל
קריאת שם ידיה מהכא כיון דאי
אפשר לנמצא ונמנה נעשירי עשירי
מאליו קדוש וי"ל דנמצא פריך
היאך הוא (ה) הקדוש כיון דלמי
קדוש אלא מתמת דיבורו:

אדאבלת בפנייתא בבבא

דרינמא. פירש
צונטרס צדו א' שהייתה אוכל
תמריס צבאל ומעדן א' עלמך
טרמנו לייצבה וכן פירש רבינו שמואל
צ"פ בית כור (צ"ג דף ק:) וקשה דהוה
ליה למנקט תמריס דכפיייתא הוא לשון
גריעותא דלמר צריש צכל מערבין
(ערכין דף כח:) דכפיות אין נקחוס
צכף מעשר אלא אומר דה"פ מוטב
שיהיה לך להיות אכלי ולטרות צכלה
ולפרסה משתייה אוכל צכפיות
צבאל: עשיו את שאינו זוכה
בזוכה. הא דלמר צסוף כל הגט (גיטין
דף ג.) גבי מלוה מעות את הכהן
ואת הלוי להיות מפריש עליהם
מתלקס הא מני ר"י דלמר עשו
את שאינו זוכה כוכה ארצי יוסי
דהכל קאי דלוה ציד כהן טעמא הוא
דתם נמי חליפיו צד כהן שהרי נתן
לו המעות ולא קאי י"ו ארצי יוסי צפ'
שנים אומזין (צ"ג דף ג.) גבי השוכר
א"ר אלעזר הכל מודים בספק בכור שאין
חליפין ביד כהן שהייב במתנות הכל מודים
מאן ר' יוסי פשיטא עד כאן לא קא פמר
ר' יוסי התם אלא דחליפין ביד כהן דעשו
שאינו זוכה כוכה אבל אין חליפין ביד
כהן לא מהו דתימא טעמא דרבי יוסי
דקסבר דאי מחייבת ליה במתנות אתי ליה
לידי גיזה ועבודה אע"ג דאין חליפין ביד כהן
ו קא משמע לן ומי מצית אמרת הכי ו
התני סיפא שהיה רבי יוסי אומר
כל

סבר לה כר' יוסי הגלילי. וקא מיבעיא לן לרבנן: אי אפשר
לנמצא. הילכך לא היו עורפין דכל אחת אומרת אני איני קרובה:
אפשר לנמצא. וקרובה אפילו קרובות: ויסנו. דפרשנין לעיל א'
דכוני עלמא אפשר לנמצא. דכרבי יוסי הגלילי סבירא להו: מאי
הוי עלה. אליבא דרבנן: שמי עגלות.
דאפשר לנמצא וקרובה אפי' קרובות:
לייסי סתמי. דהא לא מני לאתנויי
דהא שתייהן שוות: א"א לנמצא.
הילכך מנו לאתנויי: ההוא דכריא נפק
ברישא. דמרוכ צריאותו קדם את
אחיו: הכהן נוטל כחוש. לרבי
עקיבא: והא משמנים סנו. דמשמע
מה שיפה א' השור מחבירו ואומן
דמיס יחלוקן: דאדלנס דפנייתא
צבאל. בעוד שהייתה א' אוכל תמריס
צבאל ומעדן א' עלמך: סרינמא.
האי מילתא דר' עקיבא ודייקנא
לה מסופא: דני הדדי פליגי.
דלתריוויה יהא חלק צשניהם ה"ג
יחלוקן את החי: שומן יהא צניפן.
מה שאחד שמן יפה מחבירו יהא
מוטל צניפהם ועליו יצאו לדין ויטעון
ישראל לכהן אייתי ראיה כו' כי היכי
דסבר ר' עקיבא צסיפא המוציא
מחבירו עליו הראיה: מאי טעמא
דר"מ. דקמני סתמא דמתני' חייב
צמתנות: אי בכור הוא כוניה דדי.
והאי דשקיל אנה הוי חולין ומסדרנא
י"ו לך ניהלך ושקילנא מתנות מיניה:
עשו שאינו זוכה כוכה. אע"פ שלא
זכה כהן צהאך דהא לא מנא ליה
מעולם עשאוהו כאליו זכה צו הואיל
ומעיקרה הוה שייכא ציה יד כהן
דשמא והאי י"ו ניהו שויה צבנן
כחאן דמעה ליה לזוס צכורות:
ווצין ליה לישראל צמומיה. והדר
שקליה לאידך חילופיה וצכור שמכרו
כהן לישראל פטור מן המתנות דאיתקש
לצ"י ואיל א' צפרקא קמא (עיל דף
צ.) צספק צכור א' שאין י"ו חליפין ציד
כהן. שלא נוטל כלום מתתיו כגון
דקמני מתני' א' וכן קשה אין כאן לכהן
כלום והאי זכר ספק בכור הוא שמתא
יאה נקבה תחלה וירעה ויאכל
צמומו לצעלים: שחייב צמתנות.
דהכא ליכא למימר עשאוהו כמי
שמכרו כהן לישראל דהא לא א' צא
י"ו חליפין ליד כהן כלום: אי מחייב
ליה. לספק צכור צמתנות אחי
למימר חולין גמור הוא ואחי למישרי
בגיזה ועבודה: ומי מליס אמרה.
דטעמא דרבי יוסי משום גיזה ועבודה
הוא: צספק מעשר. כגון שקפך אחד
מן המעשרין לתוכס דלמרינן צפ"ג
(לקמן דף נח:) כולם יעשו עד שיקטלו
ויאכלו צמומו לצעלים. ספק מעשר
אין כהן צא עליו משני דדין דלס
מעשר הוא אין לכהן חלק צו דמעשר
קרב שלמים ונאכל לצעלים: ומי מליס
אמרה הכי. דטעמא דרבי מאיר
משום שלא תשתכח תורת מתנות:
כל

א' נלע ט. יבמות יט. כח.
שעטת לב. א' צ"ב ק"א;
א' כ"מ יב: גיטין ג. ד' ו';
ד"ה אפשר לנמצא ומתוך;
א' צ"ל שהיית. א' אלא צא
חליפיו ליד י"ו א' מאן שיק
לע"ה. א' נלע ט. ד' ד' ד' ד' ד'
מ"ה ספק מעשר אין כהן
א' צ"ל דלל קריתא השם
דדיה כו' לנמצא ממה פסן
כו' א' דהא אפשר לנמצא אפי'
קדוש י"ו א' צ"ל שהיית;
א' וצבעין ערך כפת פירש
פירי על אמר עליו שמי ממשל
לעולם.

הגהות הב"ח

א' ג"ה מהו נמי ליפולו:
ב' רש"י ד"ה וס' א"א משמנין
וכי שיפה השוכר מחבירו
ואומן: א' ד"ה חזין וכו'
לצ"י ואל פבייקין דף טו
הס"ד: א' ד"ה שחייב וכו'
דהא לא חליפיו:
ה' הו"ו (צדף הקדוש) ד"ה
אפשר וכו' הוא קדוש כיון
דאי אפשר לצמצם אינו
קדוש כו':

מוסף רש"י

עד דאכלת בפנייתא.
תמריס צבאל שהיית בעורי
עלמך ולא היית עוסק מחבירו
ומקמיה לו (רשב"ם ב"ב
ק"א). עשו שאינו זוכה
בזוכה. צמקומות הרבה
מפני מקנה עשו. כ"ל י"ו ע"י
צבאל (גיטין ע"ג): א' א"ל
המקנה צכף אית מלוותה
חיות ועופות ומצליחיה
ונצטרות (כאן) כל חליפיו
ציד כהן פטור מן המתנות
ונמנא צמניס אומזין (צ"מ
צ.) השוכר את הפועל י"ו ע"י
צו חלופיה. דלמ"ט א"ר יוסי
לקטן עשאוהו כוכה. וצכין
י"ו למר מפני מקנה עשו
(גיטין ל').

שיטה מקובצת

א' אלא דכר"ע לובי נגאי
אפשר: א' אומר הכהן בורר:
א' כחוש את ה' נמחה:
א' א"ל דאבלת בפנייתא
בכבל תרימנא אגן הכה
מסיפא: א' ליהיה דכהן
שויהו רבנן כמאן כו'
חובנה ניהליה לישראל:
א' חליפיו נמי וצבאל לקפן
בסמור: א' כהן נמי: א' הכי
והא נמי: א' השור האחד
מחבירו: א' ומעדן את
צעמן: א' ומסדרנא ליה
ניהלך: א' רייה הוא שויה
תיבת ניהו נמחה: א' שאין
חליפיו ביד כהן שלא נוטל
כהן כלום תחתיו כגון מתני'
דקמני זכר: א' חליפיו
ליד: א' שם א"ר ס"ה האחד
עשר קדוש: א' קאי א"ר דרל
קריא: א' קאי א"ר יוסי
דכ"פ: א' אחריני הוא
משום: א' למאי דפרשינן
א' דהתם כחידודה כו' יוסי
אמרי לא מוקמינן:

א' דברי רבינו חנון דהלל
לכאורה קמס ממני דהוא ר"מ
ור"י עשה אלא דר"ע ור"ט
מתקן ולדיה הסי ידעה עד
שמתפלג וי"ט.